

Forum for utvikling og miljø sitt innspill til Meld. St. 9 (2021-2022)

Forum for utvikling og miljø, et nettverk av 57 norske sivilsamfunnsorganisasjoner, vil med dette sende sine innspill til finanskomiteens behandling av årets stortingsmelding om Statens Pensjonsfond.

Klimarisiko

ForUM er svært glade for at ekspertgruppens forslag om å sette et nullutslippsmål for fondet, i tråd med Paris-avtalen, følges opp av departementet. Dersom verden skal nå bærekraftsmålene og målene i Paris-avtalen er det helt avgjørende at institusjonelle investorer viser handlekraft, og vi støtter derfor regjeringens uttalte mål om at NBIM skal bli verdensledende på håndtering av klimarisiko.

Samtidig er det behov for en operasjonalisering av hva et nullutslippsmål betyr. For det første mener ForUM at det eksplisitt må uttales at dette målet må oppnås innen 2050, slik Paris-avtalen legger opp til. Det er ikke tilstrekkelig at den globale økonomien omstilles «i andre halvdel av dette århundret», slik departementet skriver i meldingen. Omstillingen skjer allerede nå, og den må være i mål aller senest innen 2050. Det må reflekteres også i fondets mål.

Videre mener ForUM at oppnåelse av et nullutslippsmål avhenger av åpenhet og jevnlig rapportering. Vi mener at Stortinget må be departementet om snarest å utarbeide en konkret plan for å nå nullutslippsmålet, og at en slik plan må inkludere delmål, modeller for utslippsbaner og en konkretisering av hva og hvor hyppig fondet skal rapportere på arbeidet med å nå et nullutslippsmål.

Vi vil ellers vise til høringsinnspill og merknader fra Verdens Naturfond og Framtiden i Våre Hender på dette temaet, og stiller oss bak disse.

ForUM ber om at komiteen gjør følgende vedtak i behandling av stortingsmeldingen:

- Et overordnet nullutslippsmål innen 2050 for selskapene fondet er investert i, i tråd med Paris-avtalen
- En instruks til finansdepartementet om snarest å utarbeide en konkret plan for oppnåelse av nullutslippsmålet, og at en slik plan inkluderer konkrete formuleringer om delmål, rapportering og utslippsbaner

Åpenhet rundt forhåndsfiltrering

Ved behandlingen av Meld. St. 24 (2020-2021) om statens pensjonsfond ba Stortinget om «en årlig rapportering på hvordan fondet har vurdert bærekraft i sine forhåndsvurderinger, eksempelvis fordelt på sektor og tematikk, slik at en sikrer tilstrekkelig transparens overfor Stortinget.» Siden den gang har fondet annonsert at de nå foretar seg risikobaserte forhåndsfiltreringer av alle nye selskaper i referanseindeksen før fondet tar dem inn i sin portefølje. Denne endringen representerer et linjeskifte i fondets ansvarlighetsarbeid, og det er gledelig å se at banken ser slik filtrering som et ledd i arbeidet med risikoreduksjon.

Samtidig er fondets rapportering, både på forhåndsfiltrering og generelt i ansvarlighetsarbeidet, preget av anekdotiske eksempler og manglende innsyn i hvordan de forskjellige verktøyene for ansvarlighet er knyttet sammen. Særlig gjelder dette innsyn i hvilke kriterier som ligger til grunn for at fondet utfører risikobaserte nedvalg, og hvor fondet setter terskelen for å sende saker videre til Etikkrådet. ForUM vil på dette punktet ellers vise til merknad fra Amnesty International, og stiller oss bak denne.

Antall selskaper i fondets portefølje

I fjorårets stortingsmelding om fondet presenterte Finansdepartementet et forslag om å redusere antall selskaper i fondets referanseindeks med om lag 25 – 30 %. Det ble den gang pekt på at en reduksjon av antall selskaper i porteføljen ville ha en kostnadseffektiv effekt for fondet, uten at det i særlig grad ville påvirke fondets risikospredning. Det ble også vist til at en reduksjon i antall selskaper ville gjøre Etikkrådets arbeid enklere.

Vi kan derimot ikke se at dette omtales i årets stortingsmelding, og fondet er fortsatt investert i over 9300 selskaper. En slik reduksjon av selskaper i porteføljen ville vært et betydelige grep i fondets ansvarlighetsarbeid, og det ville vært naturlig å se til verktøyet for forhåndsfiltrering dersom det blir gjennomført. ForUM er overrasket over at dette forslaget virker å være lagt vekk uten ytterligere diskusjon, og mener Stortinget bør be finansdepartementet om en orientering om hvorfor dette tiltaket nå synes å være lagt til side.

Mer effektiv ansvarsfordeling

Med innføringen av risikobasert forhåndsfiltrering, og den allerede etablerte praksisen i NBIM med risikobaserte nedslag, har fondet bygget opp effektive verktøy for å unngå risikoen forbundet med å investere i mindre selskaper som ikke møter fondets forventninger til ansvarlighet. Det er i all hovedsak mindre selskaper som legges til fondets referanseindeks, og dermed disse som filtreres ut ved forhåndsfiltrering. Banken er også tydelig på at den prioriterer aktiv eierskapsutøvelse mot de største selskapene i porteføljen, og i større grad benytter seg av risikobaserte nedslag for mindre selskaper.

Samtidig er det mindre tydelig hvilke konsekvenser det får for større selskaper som konsekvent bryter med fondets forventninger til ansvarlighet. Det er svært få større selskaper som kommer inn i referanseindeksen, og det er utfordrende for fondet å selge seg ut av store investeringer innenfor rammene av referanseindeksen. Det hører også til sjeldenhetene at NBIM ber Etikkrådet om å vurdere ansvarlighetsarbeidet til større selskaper i porteføljen.

Dagens mandat gjør at Etikkrådet behandler alle selskaper likt. ForUM frykter at det kan bidra til at rådet bruker ressurser på selskaper som banken kan filtrere ut ved andre verktøy, fremfor å prioritere sine begrensede ressurser på de selskapene som det er mer utfordrende for NBIM å filtrere ut. Vi mener derfor at man bør vurdere en endring av Etikkrådets mandat, for å sikre en mer effektiv bruk av rådets ressurser.

ForUM ber om at komiteen tar inn følgende merknad i sin behandling av meldingen:

- Komiteen går inn for å legge til et nytt punkt under §5 i retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland, med følgende ordlyd:
«Etikkrådet skal i sitt arbeid prioritere å følge opp større investeringer i fondets portefølje».

Vennlig hilsen

Kathrine Sund-Henriksen

Daglig leder Forum for utvikling og miljø

